

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

וט הערי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה

חלק ג יריעה יד טו

ושם כפול - הוראתו על הסך מה שורה עליו
 שם משנה - שמעיה מורה על שני
 גופין מחולקין ש"י איז חבור שנייהם נראים כגוף
 אחד - וכפול מורה על דבר אחד הכלתי מחולק וע"י
 התחברות קצתו בקצתו נראה כשני גופים (דאפלט)
 כמו מערת המכפלה - שהיתה מערה אחת ונראית
 בשתיים ע"י שהיתה מערה בתוך מערה - וכן רבוע הי'
 כפול וזרת רחבו כפול (שמות ל"ט ט') - וכפלה את
 היריעה הששית (שם כ"ו ט') שהיתה יריעה אחת וע"י
 ההכפל נראית כשתיים שקצתה שוכב וקצתה ניצב -
 ובסמיכות ובכפל רסנו מיבוא (איוב מ"א ח') שם
 המופשט ע"מ כד עון - ושם בפלים כמו בפלים
 לחושיה (שם י"א ו') - בפלים בכל מטאחיה (ישעי'
 מ"ס ב') מוצט אחד עם כפל - אלא שבסמיכות יאמר
 כפל - ובנפרד יאמר בפלים כשם שני ושנים שמוכנס
 אחד כנזכר למעלה - ואפשר שבפלים שם הוא שלב'
 בפלים (צוויח דאפלט) דהיינו ב' פעמים כפול שהן
 ארבע :

ושם פעמים - כמו ויעקבני זה פעמים (בראשית
 כ"ו ל"ו) כי עתה שבנו זה פעמים
 (שם מ"ג ט') ויד את הקלע במטהו פעמים (במדבר
 כ"א) מורה על צ' דברים שווים הנאים זה אחר זה
 בסדר הזמני - כי נקודת הזמן שיוזמן בו איז מעשה
 נקרא פעם (מאהל) כמו בפעם בפעם - פעם בחוץ
 פעם ברחובות (משלי ז' י"ב) ובהגבל הנקודה הזמנית
 לומר שהיא נוכחית יצ"ר בו ה"א הידיעה ויאמר הפעם
 (דיסמאהל) כמו ואדברה אך הפעם - הפעם יוצלני
 אישי - או זאת הפעם כמו זאת הפעם ענש מענמי -
 או עתה הפעם כמו עתה הפעם ילוי אישי (בראשית
 כ"ט ל"ד) שאלת עתה נקודת הזמן הנוכחי המופשט מן
 המעשה ומלת הפעם מורה על המעשה בצרוף הזמן
 הנוכחי - וכל שלא נודמן המעשה רק פ"א יאמר פעם
 אחד או פעם אחת - וכשנודמן הרבה פעמים בלי הגבל
 כמה - יאמר פעמים רבות יצילם (חלים ק"ו מ"ג)
 ובהגבל כמה פעמים הזדמן הדבר יצ"ר לו שם המספר
 שלש פעמים בשנה - שבע פעמים - זה עבר פעמים -
 אמנם על הזדמן הדבר ב' פעמים פעם אחר פעם לא
 פחות ולא יותר יקרא פעמים כשאר שמות הווג
 (דואלעס) בשם שגחים - שבועים - יומים -
 עינים ימים - וכו' :

אשם פי שנים - הנחתו על כמות איז סך שיש בו

יריעה טו

חלק - פלג - חצה - ההוראה המשמעת שלשתן -
 כוח החלק הדבר לחלקים
 (ט"ו לוג) - וההוראה הפרטית של כ"א מהם הוא חופן
 הפרטי מאופני החלוקה - שאפשר שיחלק הדבר לשני
 חלקים או לחלקים הרבה - לחלקים שווים או לבדלי שווים -
 ויורה מלת חלק על כלל אופני החלוקה בדרך כלל בין
 על החלוקה לשני חלקים בלבד כמו וחלק האנשים אשר
 הלכו אחי (בראשית י"ד כ"ד) שיחלק הרכוש לשני חלקים
 לאנשים שהלכו אחי ולמך סדס - וכן החלקים ביעקב
 (שם מ"ט ז') דהיינו שמעון ולוי לשני חלקים שכל אחד
 יהי מסור ומסרד - ועל החלוקה לחלקים רבים אמר
 לאלה החלק הארץ (במדבר כ"ו ג') דהיינו לחלקים
 רבים כפי רבוי המשפחות והתחלקו אותה לשבעה חלקים
 (יהושע י"ח ה') - ועל החלוקה לשני חלקים בלתי
 שווים אמר חלקים נתתי אחת מאישי (ויקרא ל"ו י') והוא
 לחלקים בלתי שווים שלפעמים חלק המוצב שהוא הקומץ
 ממועט מחלק הכהנים שהוא השירים ולפעמים חלק
 הכהן ממועט מחלק המוצב כשלא נשאר אחר הקמוצב
 שעור קומץ - וכן וחלקם דוד לעזר ואיחמר (דה"א כ"ד)
 דהיינו

דהיינו חלקים ואינן שווים כמ"ש שם ויחלוקנו בני אלעזר
 רבים מבני אהרן ועל החלוקה לב' חלקים שווים
 אחד וזהי המחנה חלק היצאים בנבוא (במדבר ל"א ל"ו)
 שהי' כל המלקות נחלק לב' חלקים שווים . הא' לתופשי
 המלחמה והב' לשאר כל העדה . וכן נחלק היורד
 למלחמה ונחלק הישבע על הכלים יחדו יחלקו (ש"א ל'
 כ"ד) . ועל החלק הדבר לחלקים רבים בלתי שווים
 אחר לחלק החרץ (במדבר כ"ו ג') דהיינו
 לחלקים הרבה אבל בלתי שווים כ"א לרוב תרבה ולמעט
 תמעט נחלקו וכן חלק את הארץ לתשעת השבטים
 (יהושע י"ג) לתשעה חלקים ולכלתי שווים כ"א כתי
 רבוי השבט ומעוטו . ועל חלוקת הדבר לחלקים הרבה
 שווים . אחר חלק כחלק יחלכו (דברי י"ח ח') שהקרבן
 מתחלק לחלקים רבים כמספר אנשי המשמר ולחלקים
 שווים אין לה' יותר מחבירו . ואמר שישול גם הכהן הבא
 לשרת חלק כחלק איש איש מאנשי המשמר . וכן יחלק
 לכל העם לאיש חלק לחם ואשפר ואשישה (ש"ב ו' ט)
 והיינו חלקים רבים שווים . מגורת חלק נקרא שטח
 פרטי של שדה זריעה ח' קה . ויקח את חלקת השדה .
 חלקה אחת תמטיר והוא חלקמן השדה המספיק לזרוע
 זו שגור הבואה המספקת בזרבי הבית . ועס ח' ק
 שהוא תאר לדבר הכלתי פגום (בלאטט) כמו נחמי איש
 חלק (בראשית כ"ז י"ח) . חלקי אביים (ש"א ו' מ')
 שפתי חלקות . ובחלק שפתי . קשה לחברו עם ענין
 הכתובות שפי' יותר ראוי לקרוא את הדבר הפגום חלק
 ע"ש ע"י הפגומות נראה כמחולק לחלקים . אם לא
 שנאמר שענין חלק היינו בעל חלק אחד (אויגטויליג)
 שאינו מרובה " בחלקים והיינו פשוט . והיינו כי
 ביחוס הכל והחלק במחלט יהי' תנאי הכל . שלא יהי'
 שוב חלק מכל אחר . שאל' כאינו כל במחלט שהוא רק כל
 בערך אל חלקו אבל ג' חלק בערך אל הכל שהוא חלק
 ממנו והוא א"כ כל חלק בנ"א ואינו כל במחלט . וכן
 ביחוס החלק במחלט נריך שלא יהי' החלק בעצמו שוב
 מורכב מחלקים שאל' כ' אינו חלק במחלט שהרי הוא
 ג' ככל בערך אל חלקיו והרי הוא ג' ככל וחלק בנ"א
 (עיון לעיל באור רב) ותנאי המחלט כפי המוכן
 המוסטט ביחוס הכל (אללהייט) שלא ישאר דבר למעלה
 ממנו . וביחוס החלק (אויגלעהייט) שלא ישאר דבר
 למטה ממנו . שהיוצא מזה שהחלק במחלט נריך שהי'
 פשוט בלתי בעל חלקים והוא בעצמו ענין חלקיות הדבר
 וחלקקותו שהוא פשוט מבלי רבוי ענינים וחלקים

(שליכט . גלאט) הפך דבר שיש בו הולין וזימין ושערות
 וגבשושיות שהוא בערך אליהם דבר כללי לא דבר
 חלקי :

וישם פלג . הוראתו הפרטית חלוקת הדבר
 לחלקים רבים (גרטיילונג) כי פעל
 חלק מורה על פעל החלוקה כדרך כלל בין לב' חלקים
 בין לחלקים רבים כמבואר למעלה . ופלג מורה ביחוד
 על החלוקה לחלקים רבים . כמו זימין גפלה הארץ
 (בראשית י' ב"ה) דהיינו לחלקים הרבה לשבעים
 אומות . למלגות לבית אבות (דה"ב ל"ה) . פלגי
 מים . מי פלג לשטף מעלה (איוב לח' כ"ה) דהיינו
 לכל טפה וטפה מעלה כפ"ע עד שימרחו המעלות כמנין
 הטפות הרבות שבשטף :

ובפעל חצה . הוראתו הפרטית על חלוקת הדבר
 לשנים חלקים שווים דהיינו לחצאין
 שחלק א' שיה לחלק השני (האלברין) כמו וחצו את כספו
 וגם את המת יחצו (שמות כ"א ל"ח) חלק זה . חלק
 זה . וכן מחצית השקל . וחצית את המלקות אשר חצה
 משה (במדבר ל"א) . ויפולג' כ' לשון חצה על חלוקת
 הדבר בערך החצורת כשחלק הדבר באופן שחלק
 האחד מחצית החלק השני . כגון שחלק שלשה לאחד
 ושנים שלפי שאחד חצי השנים יפול על החלוקה ג' כ' לשון
 חצה . וזוה הענין ויחצו את שלש מאות האיש שלשה
 ראשים (שופט' ז' ט"ז) דהיינו כל ראש ראש מאה איש
 כמ"ש ח"כ ויבא גדעון ומאה איש אשר אחו (שם י"ט)
 והיינו באופן החלוקה שכל ראש הוא מחצית של שני
 ראשים הגוהרים . וכן ויקח את העם ויחצם לשלשה
 ראשים (שם ט"מ ג') ג' כלג' חלקים שווים באופן שכל
 חלק חצי השנים . ומה שאמר ויחצו את הילדים על לאה
 ועל רחל ועל שתי השפחות (בראשית ל"א) אע"פ
 שלפי מספר הגוסין שהיו שם ארבע אמהות ואחד עשר
 ילדים לא הי' אפשר לחלקם לחצאין לא ע"ז המספר ולא
 ע"ז הערך בהצורת . שהרי לאה וילדיה שבעה . ב'
 השפחות וילדיהן ששה . ורחל עם יוסף שנים ואינו חלוק
 וערך לחצאין שידך כאן ? הנה אין מלת ויחצו שב על
 הבנים כ"א על האמהות שגופל בהם היטב לשון ויחצו . אם
 ע"ז החלוקה למחצית דהיינו חצי האחד אמהות וחצי
 האחד שפחות שאע"פ שהם ארבע גוסין בבחינת יחוסם
 הם שנים אמהות ושפחות . ואם ע"ז הערך בהצורת
 שאע"פ שהיו ד' גוסין עשה את השפחות כגוף אחד וחלק
 כולם לב' ראשים . וכמ"ש שפתי השפחות ולא אמר על
 צלה

יריעות שלמה חלק ג יריעה ח

בלה ועל זמנה כמ"ס על למה ועל רמל . וכן ויסע את
השפחות ראשונה דהיינו שהיה כח אחד וכן והגשה השפחות
והגשם למה ואחר נגש יוסף ורמל הרי שהשפחות שנים
היו חלק אחד מחצית שחר החלקים דהיינו למה ורמל .
מגורת הנה שם ח"ץ . וחליו יתקן . וחן חנימו .
שלשם החנים . נקרא חן ע"ש שמחלק את הקשה גם
היתר לשני חלקים שווים . שכל שיפשה החן פעולתו
כראוי צריך שיטכב על מרכז הקשה המולק את הקשה
לכ' חלקים שווים וגם על מרכז היתר שמולק את היתר
לכ' חלקים שווים שאל"כ אינו עושה פעולה ראויה . ושם
חן ח"כ שם החתול לא שם העצם שלא נקרא חן כ"א ע"ש
מלאכתו שמחלק יתר וקשה לחליון . והראיה שהיה חני
יתר ממה שנקרא ג"כ חני ביו"ד . כמו עד מקום החני
(ש"א כ' ל"ו) ויצא החני מלבו (מ"ב ט' כ"ד) . ואלו
הי' שם העצם הי' צריך לומר חנה בה"א וסגול הנד"י
ע"מ קנה מוקן . ואין קנה ללוארתיו (ושעיה
ב'ו) ואין קנה לגויה (נחום ג' ג') ח"ו שהוא שם
יתר לפיכך הוא ביו"ד היתר . וע"מ פתי שמלאכתו
פתיות . וכלי שענינו יכולות אלמים בהיכל . והי'
ראוי להיות בסגול כמו פתי וכלי ובה ביו"ד מפני היתר
אות גרונית . ולפ"ז שם חני עיקר השם של חן . כמו
שנקרא ג"כ מחצית הדבר חני , ואמה וחני רחבו , וכן
שם המקור (אם בקירט) כענין שם גו ירד במטר על
גו (תלים ע"ב) שהי' ז"ל גוה כמו על הגזה לבדה
(שופטים ו' ל"ו) חלה שנתקצר השם , וכן וראשית גו
צאך (דברי י"ח ד') שהי' ז"ל גוזח . ועוד ראיה
מפרגום אונקלס ששם חן מלאן חלוקה למחצה . שפרגם
וישטמוא בעלי חנים (בראשית מ"ט כ"ד) בעלי
פלוגתא . היינו אנשים בעלי מחלוקת (צוויא טראכט)
ומכת החן יקרא בח"ץ . ומחן מכתו ירפא (ישעי' ל'
כ"ו) , וחליו יתחן (במדבר כ"ד ח') פי' ובהליו יתחן
וחסרה הבי"ת או שכל ח' מחליו יתחן ויעשה פעולתו
וכענין וזדיקים ככפיר יבטח . מחנתי ואני ארפא .
ואמחנס ולא יוכלו קום . ובמחכות מחן מחנים קמיו
(דברי ל"ג י"א) ע"מ גבה עינים ורחב לבב . או שהוא
צווי ע"מ גלח ורכב . ומחנה ג"כ פעל מחן לא מענין
מכת חן כ"א מענין חלוקה לחליון כמו ומחנה וחלפה
רקתו (שופטים ה' כ"ו) שלא הי' שם מכת חן רק חלוקת
הראש לשני חלקים (ענטצוויא גשפאלטן) . והעוסק
בורית חנים נקרא מחנן . מקול מחלצים בין משחבים
(שופטים ה' י"א) כענין מחברים בחבורות (דה"ב י"ג)

וכענין ללצים משך ידו את ללצים (האשע"ה) מולץ .
והצדק ע"ש מהירות הליכתו כחן והכנה להזיק כחן נקרא
ג"כ חן . כמו לאור חניך יהלכו (חנוקה ג' י') א"כ
חניך יהלכו (תלים ע"ז י"ח) . וכן יקרא כל דבר קשה
שחניו מאלל המעורב במאלל ע"כ המקרה . כגון
גרעמי חול ושאר דבר קשה בשם ח"ץ כמו ואחר ימלא
פיהו חנן (משלי ב' ו') , ויגרם בחנן שיני (איוב ג'
ט"ו) ע"ש שמחלק קדרי השינים העליונים והתחתונים
לשנים שהוא חנן ביניהם שאין יכולים להתקרב זה לזה
ע"ל עיפה . ואין ח"כ חנן שם עצם של גרעמי חול
(קזל) כמ"ש המפרשים כ"א שם החתול לכל דבר קשה
הבא בין השינים וחנן ביניהם שאין יכולין ללוטפו (שידע
וועזן) שזוה"כ כל ענין חנייה שכל החלמוד כגון שלא
יהי דבר חנן בינו לבשר , חנן בפני הטומאה חניצה
בטבילה . דהיינו מחלק בין הדברים ומעכבם להתקרב
יחד . וכן שם מחינה שנלשנס ז"ל עושה לו מחינה .
מחיצת הגרם מענין חלוקה למחצית (שידע וזאחד) .
וכן ענין ויצא חנן כלו (משלי למ"ד כ"ו) חנן חתך הפעל
כמו והלכו אלך שחוח . או שם הפועל כמו ורומם חתך
לשונו . ופי' הענין שהארבה חולק את מחנהו לחלקים
שוים כשיוצא חת פשאין לו מלך ומנהיג חת הוא יוצא
מחולק לבדודים כסדר יוצאי מלחמה המחלקים
לבדודים (טרופס ווייזע) . וכן ומספר חדשו חללו
(איוב כ"א כ"א) דהיינו מחולקים למחצות חני לחיים
וחני למות וכענין לא יחני ימיהם (תלים כ"ה ג"ד) והוא
סירוש למה שאמר החלה חלואה יספן לבניו אומי (שם שם
י"ט) ומסרם עכשו על ח"ו אופן יכח אומי לבניו היינו
ע"י שמקצר ימי חייו ואינו נהנה זמן מרובה מאונו וטובתו
שבהכרח יהנו בניו וזה הוא לו צער גדול בשמרגיש שלא
יזכה ליהנות מנכסיו אך יהנו בם יורשים , שזו מה
שאמר בסוף הפסוק ישלם חליו וידע כלומר הקב"ה משלם
חליו הפורענות בחייו כדי שידע יורשיו בו עודנו חי .
יראו עיניו כיח ומחמת שדי ישחה כלומר שבניו רואה
כיח כשהיסודין באין עליו . שמרגיש שלא יאריך עוד ימים
ומצער ביהר על כך . ואם תאמר שמחנהם בזה שירשו
בניו נחלתן ? והוא מחנה מה שא"כ מה חסנו בביתו אחריו
ומה הגהה יש לו בהנחת בניו ולא הוא . אחר שמספר
חדשו חללו : ועוד מענין חלוקה למחצית שם ח"ץ .
מזיבת ומחון . חן לעיר . החוזה חל העין . חולות
ידועים . שער החון . והוא לפי שהחור הדיק שהוא
דבר שאין בו ממש לא יכול בו כתי מחצית כ"א בחסינת
דבר

דבר ממש המצא בו . ש"י מציאות דבר שיש בו ממש
 לנו כא"ב חלקים שונים מלאות וריקות שאיך יוכל
 לומר שהריקות גדול מן המלאות או שהמלאות קטן מן
 הריקות . אחר שהריקות מפולק וכל שער כמותי .
 ודאי א"כ הוללות והריקות שווים לפי הציור המופשט
 של ענין מחליט . והי' בואת הבחינה נופל ענין מחליט
 כמוכן על המלאות כמו על הריקות . אך לפי שהמלאות
 דבר שיש בו ממש ומקבל קריאת שם מיוחד לפי האיכות
 שבו . נקרא בעל השון לכל דבר ודבר שיש בו ממש שם
 מיוחד כש"ע כפי חלוקת האיכות שבדבר וזאת דבר .
 כגון חדר . בית . עיר . שדה . מדינה כלי . משפחה
 וכו' . והריקות הפשוט שאין בו ממש נקרא בשמו סתם
 בשם חוץ דהיינו חצי המלאות והריקות משוסק לא יקרא
 חוץ כ"א הסמוך למלאות שבמקום שכלה המלאות מחיל
 החוץ . ועוד מלשון חלוקת השמים שם חצין והביאו
 בניך בחנן (ישעי' מ"ט כ"ו) . גם חצי נערתו (נחמ"ה
 י"ג) והוא מין חבורה או סיגר שבורכים באמצע הגוף
 והרי הוא מחלק את שטח הגוף לשני חלקים . ויקרא
 כמוכו החגורה שבורכין באמצע האבדה והאלומה בשם
 חנן כמו וחננו מעמר (תלים קכ"ט) . ועם נחץ .
 כמו כי הי' דבר המלך נחץ (ש"א כ"א ט') אם שהוא
 מענין חץ וכלומר מהיר כחץ (פסילין שנעלל) או שהוא
 מענין חץ דהיינו דבר חולי' היוצא מסדר הפשוט השכיח
 (אוישר ארבעתק') :

יריעה טז

חלק . שבם . זכר . כל חלק מדבר המחלק
 יקרא חלק או שבם או
 זכר (טי"ז) . אך שם חלק שם כללי לכל פרט הבא מן
 הכלל יקרא חלק (איין ט"ז) ומדובר עליו בזה שקדם .
 אמנם שם זכר ושם שמות פרטיות למיני חלקים . שם
 זכר לא נמצא במקרא רק פ"א והוא זכרני אלהי' אותי
 זכר טוב (בראשית למ"ד כ"ו) ונראה לפי ענינו שהוא
 מורה על החלק ההוא שנתנו לחוץ השותפות כדי
 להשכר (אינוואורף איינלאצע) . שהאבות הם
 שותפים שיתן כל אחד חלקו כדי להשכר בנים . אחר
 חו"ל שותפין יש בראש . וכנה הי' כאן שותפות גדולה
 יעקב עם ד' אחותיו . והשתכחה לאה שהזכר שנתנה
 היא הוא זכר טוב בשכר נשכרו על ידה ששה בניו מה
 שלא נשכר ע"י' שאר האמהות יחד . לפיכך אמר הג"כ

וישם שבם . אין חלקם היחשו על ענין חלק רק
 על אותו האבר הקרא שם . כמו
 וישמו על שבת שמים . שם על שבתה . ויש שמו
 לסכל . ומשאל להורות על מין חלק גדול ועלום שיש
 בו ספוק להשלים מה ששלם הדבר השלם (גראסן
 עה"ל) . כי דרך בעלי השון לכנות לחלקי הדבר שם
 בשם האיברים שבאדם לפי דמיון הכנתו ואיכותו של חלק
 להכנתו ואיכותו של איז' אבר . יקרא המקום הגבוה
 שבדבר בשם ראש . ראש ההר . והמקום הגבוה רגל
 רגלי ההר רגלי השולמן . ושאינו כמות כ"כ יקרא ירך על
 ירך המזבח ירכתי המשכן . המקום המגולה שבדבר
 יקרא פנים פני המרכת . על פני הארץ . והמקום
 הפנימי שיכולין הסתכל משם לכל רוח יקרא עין . עין הארץ
 פתח עינים . אמצע הדבר יקרא לב או עבור או צען לב
 יש לב השמים עמוד הארץ צען ה' רץ . וזכר הדבר
 יקרא צלע או פאה . ולצלע המשכן פאתים . וזכר הדבר
 המוכשר ביותר אל השמש יקרא יד . על יד הירדן .
 הארץ רחבת ידים . גדול ורחב ידים (גרימייג) והכד
 הבולע קצת מן הדבר יכנה בשם כתף . קלעים לכתף .
 בכתף כלשמים . וכשהוא בולט הרבה שהוא בעל שטח
 גדול יקרא שכס . פ"ש שהשכס הוא היסוד מוכשר מכל
 שאר האברים לשאת משאות כבדות ולסבול כל מה
 שנותנים עליו כח"שויט שמו לסבל (בראשית מ"ט)
 והוא החלק השממי שבין הכתף לזנאר . שהבליטה שנתן
 הזנאר ולחץ החלק לב' חלקים . חלק המזון המחומר
 עם היד נקרא כתף (אקסל) וחלק הפנימי המחומר עם
 הזנאר הנשען על הללעות נקרא שכס (שולטר) והראוי